

ЗІГМУНД ФРОЙД УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНА

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою університету

Протокол №10 від
«11» червня 2025 р.

ПСИХІЧНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ РОЗЛАДИ

СИЛАБУС

Освітній рівень: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Спеціальність С4 «Психологія»

Освітньо-професійна програма "Психологія"

Статус дисципліни: вибіркова

Форма навчання: денна

<u>Форма навчання</u>	<u>Курс</u>	<u>Семестр</u>	<u>Лекції (год.)</u>	<u>Практичні (год.)</u>	<u>Самостійна робота студента (год.)</u>	<u>Разом (год.)</u>	<u>Залік (сем.)</u>
<u>Денна</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>20</u>	<u>14</u>	<u>56</u>	<u>90</u>	<u>3</u>

1. Загальна інформацію про викладача (лектора, асистента).

Бондарчук Андрій Григорович

Кандидат медичних наук доцент кафедри психології

Контактна інформація: e-mail: papagaid@gmail.com

2. Назва, код дисципліни і кількість кредитів

На вивчення навчальної дисципліни «Психічні та поведінкові розлади» відводиться 90 годин 3 кредити ЄКТС.

3. Час і місце проведення навчальної дисципліни

Вивчення здійснюється протягом 4 семестру на 2-ому курсі навчання.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Для успішного засвоєння дисципліни «Психічні та поведінкові розлади» студентам необхідно мати ґрунтовні знання з таких предметів:

Пререквізити:

- Анатомія центральної нервової системи та фізіологія вищої нервової діяльності — вивчає будову та функції мозку й механізми регуляції психічних процесів.
- Загальна психологія — досліджує основні закономірності психіки, поведінки та розвитку особистості.
- Психодіагностика — формує знання й навички застосування методів оцінки та вимірювання індивідуально-психологічних особливостей.
- Патопсихологія — вивчає закономірності порушення психічної діяльності при різних формах психічних розладів, механізми їх виникнення та прояви, а також психологічні методи дослідження патологічних змін особистості й мислення.

Постреквізити:

Після завершення дисципліни студенти зможуть застосовувати отримані знання у таких предметах та професійних сферах:

- Індивідуальна та групова терапія — формує знання й навички застосування психотерапевтичних методів у роботі з окремими клієнтами та групами.
- Основи психіатрії — дисципліна, що ознайомлює студентів із базовими поняттями психіатрії, класифікацією психічних розладів, принципами їх діагностики та загальними підходами до лікування й психосоціальної підтримки пацієнтів.
- Основи психологічного консультування — розглядає принципи, методи та етапи надання психологічної підтримки клієнтам у різних життєвих ситуаціях.
- Основи нейрокорекції — вивчає методи психологічної та педагогічної допомоги, спрямовані на корекцію та розвиток когнітивних, емоційних і

поведінкових функцій у дітей та дорослих із нейропсихологічними порушеннями.

5. Характеристика навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Психічні та поведінкові розлади» є складовою професійної підготовки майбутніх психологів та фахівців у галузі психічного здоров'я. Вона поєднує теоретичні знання з практичними навичками, необхідними для розуміння природи психічних порушень, їх класифікації, етіології та патогенезу. Особливу увагу приділено психологічним механізмам формування поведінкових розладів, етичним та правовим аспектам роботи з особами, що мають психічні порушення, а також сучасним методам психокорекції та психотерапії.

Згідно навчального плану підготовки психологів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр», вивчення навчальної дисципліни здійснюється на 2 курсі (денна форма навчання), на вивчення якої відводиться 90 годин.

6. Призначення навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна «Психічні та поведінкові розлади» призначена для формування у здобувачів вищої освіти системного розуміння природи, класифікації, етіології та патогенезу психічних і поведінкових порушень. Вона забезпечує оволодіння знаннями про психологічні механізми виникнення та перебігу розладів, розвиток умінь діагностики, профілактики, психокорекції та психотерапевтичної підтримки.

Дисципліна спрямована на підготовку майбутніх фахівців до професійної діяльності у сфері психічного здоров'я, формування етичної та правової компетентності, а також готовності до міждисциплінарної взаємодії з лікарями-психіатрами, психотерапевтами, соціальними працівниками. Її призначення полягає у забезпеченні студентів знаннями й практичними навичками, необхідними для ефективної роботи з особами, що мають психічні та поведінкові розлади, та для підвищення якості психологічної допомоги в суспільстві.

7. Мета вивчення навчальної дисципліни

Формування у здобувачів вищої освіти системного розуміння природи, класифікації, етіології та проявів психічних і поведінкових розладів, а також засвоєння принципів їх діагностики, профілактики, психокорекції та психотерапевтичної підтримки.

8. Завдання вивчення дисципліни

Завдання спрямовані на формування високого рівня професійної компетентності у здобувачів освіти, які зможуть ефективно працювати у сфері психотерапії:

- ознайомити студентів із сучасними науковими підходами до визначення та класифікації психічних і поведінкових розладів (зокрема за МКХ-11);

- розкрити психологічні механізми виникнення, перебігу та компенсації психопатологічних станів;
- сформулювати навички розпізнавання основних симптомокомплексів і типів поведінкових порушень;
- навчити застосовувати методи психологічної діагностики, консультування та психокорекції осіб із психічними розладами;
- розвинути професійну етичну позицію щодо роботи з клієнтами, які мають психічні або поведінкові порушення;
- сприяти формуванню готовності до міждисциплінарної взаємодії з лікарями-психіатрами, психотерапевтами, соціальними працівниками.

8.1. У результаті вивчення навчальної дисципліни «Психічні та поведінкові розлади» здобувач вищої освіти повинен

Знати:

- основні поняття, категорії та класифікаційні системи психічних і поведінкових розладів (МКХ-11);
- етіологічні чинники та патогенетичні механізми виникнення психічних порушень;
- психологічні механізми формування поведінкових розладів;
- симптоматику та особливості перебігу основних груп психічних розладів (афективних, психотичних, особистісних, адиктивних);
- принципи психодіагностики, психокорекції та психотерапії при психічних і поведінкових порушеннях;
- етичні та правові засади професійної діяльності у сфері психічного здоров'я.

Уміти:

- застосовувати класифікаційні критерії для розпізнавання та опису психічних і поведінкових розладів;
- проводити психологічний аналіз симптомів та механізмів порушень;
- використовувати методи психодіагностики для оцінки стану клієнта;
- розробляти та пропонувати психокорекційні й психотерапевтичні стратегії;
- взаємодіяти з міждисциплінарними командами (психіатрами, психотерапевтами, соціальними працівниками);
- дотримуватися етичних норм і правових вимог у роботі з особами, що мають психічні та поведінкові розлади.

9. Зміст навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Психічні та поведінкові розлади» складається з двох змістовних модулів:

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи

1. Предмет і завдання патопсихології та психіатрії.

Сутність психічних і поведінкових розладів як предмета міждисциплінарного дослідження. Вона визначає основні завдання

патопсихології та психіатрії у вивченні закономірностей порушення психічної діяльності. Особлива увага приділяється ролі психолога у діагностиці та корекції таких станів.

2. Класифікація психічних розладів (МКХ-11).

Тема знайомить студентів із сучасними міжнародними стандартами класифікації психічних порушень. Розглядаються основні групи розладів, їх діагностичні критерії та відмінності від попередніх класифікацій. Акцент робиться на практичному застосуванні класифікаційних систем у роботі психолога.

3. Етіологія та патогенез психічних порушень.

Вивчаються біологічні, психологічні та соціальні чинники, що зумовлюють виникнення психічних розладів. Аналізуються механізми розвитку патологічних станів та їх взаємозв'язок із середовищем. Студенти отримують уявлення про комплексний характер причинності психічних порушень.

4. Психологічні механізми поведінкових розладів.

Тема розкриває роль когнітивних, емоційних і мотиваційних процесів у формуванні патологічної поведінки. Розглядаються моделі пояснення девіантних та адиктивних форм поведінки. Підкреслюється значення психологічної діагностики для виявлення механізмів порушень.

5. Етичні та правові аспекти роботи з особами, що мають психічні розлади.

Вивчаються принципи професійної етики та правові норми у сфері психічного здоров'я. Розглядається питання захисту прав пацієнтів та відповідальності спеціалістів. Акцент робиться на формуванні гуманістичної позиції психолога.

Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти

6. Розлади настрою та афективної сфери.

Тема охоплює депресивні, біполярні та тривожні стани, їх симптоматику та психологічні особливості. Аналізуються чинники ризику та механізми розвитку афективних порушень. Розглядаються підходи до психокорекції та підтримки осіб із такими розладами.

7. Психотичні розлади.

Вивчаються шизофренія, гострі психотичні епізоди та інші форми психозів. Розглядаються їх клінічні та психологічні прояви, особливості мислення та емоційної сфери. Студенти отримують знання про методи діагностики та психосоціальної підтримки.

8. Розлади особистості та поведінки.

Тема присвячена класифікації та характеристиці основних типів особистісних розладів. Аналізуються їхні прояви у поведінці та міжособистісних

стосунках. Розглядаються можливості психологічного консультування та корекції.

9. Залежності та адиктивна поведінка.

Вивчаються психологічні механізми формування залежностей від психоактивних речовин та поведінкових адикцій. Розглядаються соціальні та індивідуальні наслідки адиктивної поведінки. Акцент робиться на методах профілактики та психологічної допомоги.

10. Психокорекція та психотерапія при психічних і поведінкових розладах.

Тема охоплює сучасні методи психокорекції та психотерапії, що застосовуються у роботі з різними групами розладів. Розглядається міжпрофесійна взаємодія психолога, психіатра та соціального працівника. Підкреслюється значення комплексного підходу до допомоги пацієнтам.

10. Структура залікового кредиту з дисципліни

Назви змістовних модулів і тем практичних занять	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л.	пр.	с.р.
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи				
1. Предмет і завдання патопсихології та психіатрії — визначення психічних і поведінкових розладів, їх місце в системі наук.	10	2	2	6
2. Класифікація психічних розладів (МКХ-11) — основні групи та критерії діагностики.	10	2	2	6
3. Етіологія та патогенез психічних порушень — біологічні, психологічні та соціальні чинники.	10	2	2	6
4. Психологічні механізми поведінкових розладів — роль когнітивних, емоційних і мотиваційних процесів.	10	2	2	6
5. Етичні та правові аспекти роботи з особами, що мають психічні розлади — професійна відповідальність і захист прав пацієнтів.	9	2	1	6
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти				
6. Розлади настрою та афективної сфери — депресивні, біполярні та тривожні стани.	9	2	1	6
7. Психотичні розлади — шизофренія, гострі психотичні епізоди, їх психологічні прояви.	8	2	1	5
8. Розлади особистості та поведінки — класифікація, діагностичні критерії, особливості консультування.	8	2	1	5
9. Залежності та адиктивна поведінка — психологічні механізми формування та корекції.	8	2	1	5
10. Психокорекція та психотерапія при психічних і поведінкових розладах — сучасні методи допомоги та міжпрофесійна взаємодія.	8	2	1	5
Усього:	90	20	14	56

11. Тематика самостійних занять з дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вивчення предмета та завдань патопсихології й психіатрії – Охарактеризуйте основні напрями патопсихології. – Назвіть завдання психіатрії у сучасній системі охорони здоров'я. – Зазначте відмінності між психологічним та медичним підходом. – Опишіть роль психолога у діагностиці та корекції. – Перелічте ключові поняття дисципліни.	6
2	Класифікація психічних розладів за МКХ-11 – Перелічте основні групи психічних розладів. – Охарактеризуйте відмінності між МКХ-10 та МКХ-11. – Зазначте критерії діагностики у міжнародних класифікаціях. – Опишіть практичне значення класифікації для психолога. – Розкрийте труднощі застосування класифікацій у різних країнах.	6
3	Етіологія та патогенез психічних порушень – Назвіть біологічні чинники розвитку психічних розладів. – Охарактеризуйте психологічні фактори виникнення порушень. – Зазначте соціальні умови, що впливають на психічне здоров'я. – Опишіть взаємодію біологічних і психологічних механізмів. – Перелічте приклади комплексного впливу середовища.	6
4	Психологічні механізми поведінкових розладів – Охарактеризуйте роль когнітивних процесів у патологічній поведінці. – Опишіть вплив емоційних порушень на поведінкові реакції. – Зазначте мотиваційні фактори девіантної поведінки. – Перелічте методи діагностики поведінкових розладів. – Запропонуйте приклади корекційних стратегій.	6
5	Етичні та правові аспекти роботи з особами з психічними розладами – Охарактеризуйте принципи професійної етики психолога. – Зазначте способи захисту прав пацієнтів. – Опишіть відповідальність спеціаліста у сфері психічного здоров'я. – Перелічте приклади етичних дилем у практиці. – Запропонуйте шляхи уникнення стигматизації клієнтів.	6
6	Розлади настрою та афективної сфери – Охарактеризуйте симптоми депресивних розладів. – Опишіть прояви біполярного афективного розладу. – Зазначте чинники ризику тривожних станів. – Перелічте методи психокорекції афективних порушень. – Запропонуйте приклади профілактичних програм.	6
7	Психотичні розлади та їх прояви – Охарактеризуйте особливості мислення при шизофренії. – Опишіть симптоми гострих психотичних епізодів. – Зазначте психологічні методи підтримки пацієнтів. – Перелічте критерії діагностики психозів. – Розкрийте відмінності психотичних симптомів від інших порушень.	5
8	Розлади особистості та поведінки	5

	– Назвіть основні типи особистісних розладів. – Охарактеризуйте їхні прояви у міжособистісних стосунках. – Опишіть труднощі консультування клієнтів із такими розладами. – Перелічте ефективні стратегії корекції. – Запропонуйте приклади практичних кейсів.	
9	Залежності та адиктивна поведінка – Охарактеризуйте механізми формування залежностей. – Перелічте відмінності між хімічними та поведінковими адикціями. – Зазначте соціальні наслідки адиктивної поведінки. – Опишіть методи профілактики залежностей. – Запропонуйте сучасні підходи до корекції.	5
10	Психокорекція та психотерапія при психічних і поведінкових розладах – Охарактеризуйте сучасні методи психотерапії. – Опишіть принципи міжпрофесійної взаємодії. – Зазначте основні принципи комплексного підходу. – Перелічте критерії оцінки ефективності програм. – Запропонуйте приклади успішних психокорекційних практик.	5
Всього		56

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Дуткевич Т.В. *Дитяча розвивально-корекційна психологія*. Київ, 2019.
2. Крюкова М.А., Лісовенко А.Ф. *Практикум з психотерапії та психокорекції*. Одеса, 2020.
3. Кузікова С.Б. *Теорія і практика вікової психокорекції*. Суми, 2020.
4. Максименко С.Д., Руденко Я.В., Кушнерьова А.М., Невмержицький В.М. *Психічне здоров'я особистості*. Київ: Видавництво Людмила, 2021.
5. Михайлов Б.В., Табачников С.І., Напреєнко О.К., Домбровська В.В. *Критерії діагностики і психотерапії розладів психіки та поведінки*. Харків: Новини української психіатрії, 2003.
6. Мішиєв В.Д., Михайлов Б.В., Гриневич Є.Г., Омелянович В.Ю. *МКХ-11. Психічні і поведінкові розлади*. Київ, 2023.
7. Панько Т.В. та ін. *Критерії діагностики і лікування психічних розладів та розладів поведінки у дорослих: клінічний посібник*. Харків: Арсис ЛТД, 2020.
8. Панько Т.В. та ін. *Критерії діагностики і лікування психічних розладів*. Харків, 2020.
9. Пінчук І.Я. та ін. *Стрес і людина*. Київ, 2020.
10. Титаренко Т.М., Дворник М.С., Климчук В.О. *Соціально-психологічні технології відновлення особистості*. Кропивницький, 2019.

Додаткові:

1. Дуткевич Т.В. *Дитяча розвивально-корекційна психологія*. Київ: ЦУЛ, 2019.
2. Крюкова М.А., Лісовенко А.Ф. *Практикум з психотерапії та психокорекції*. Одеса: Фенікс, 2020.

3. Кузікова С.Б. *Теорія і практика вікової психокорекції*. Суми: Університетська книга, 2020.
4. Мішиєв В.Д., Михайлов Б.В., Гриневич Є.Г., Омелянович В.Ю. *МКХ-11. Розділ 06: Психічні і поведінкові розлади та порушення нейропсихічного розвитку*. Київ: МОРІОН, 2023.
5. Пінчук І.Я. та ін. *Стрес і людина: медико-психологічна допомога при стресових розладах*. Київ: Калита, 2020.
6. Титаренко Т.М., Дворник М.С., Климчук В.О. *Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій*. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019.

Інформаційні ресурси:

1. Електронні матеріали з психіатрії та психотерапії – psychiatry.ua
2. Електронна бібліотека НАПН України – www.lib.iitta.gov.ua
3. Навчальні матеріали з психологічної діагностики – studfile.net
4. Електронні ресурси ЗФУУ – <https://repo.usfu.edu.ua/home>
5. Портал «Психологія і психотерапія» – www.psyportal.net
6. Освітній портал «Психологія сьогодні» – www.psytoday.ua
7. Українська асоціація психотерапії – www.uap.net.ua
8. Український союз психотерапевтів – www.usp.org.ua
9. Національна психологічна асоціація – www.npa.org.ua

13. Контроль і оцінка результатів навчання

13.1. Види контролю (поточний, підсумковий), проміжна атестація

Методи контролю: поточний, підсумковий.

При оцінюванні знань здобувача освіти приділяється перевага стандартизованим методам контролю: тестування (комп'ютерне), письмові роботи, контроль практичних навичок.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Він містить: опитування, співбесіду, відповіді на питання, комп'ютерне тестування, виступ з доповіддю, захист рефератів.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці вивчення дисципліни у вигляді диференційованого заліку.

13.2. Форми контролю

Оцінка за розділ визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, що присвоюється здобувачу освіти при засвоєнні кожного розділу (залікового кредиту) – 100, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 60 балів (60%), за результатами підсумкового контролю – 40 балів (40%).

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей з кожної теми та під час індивідуальної роботи викладача зі здобувачами освіти. При оцінюванні навчальної діяльності здобувача освіти необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

ОЦІНКУ **“ВІДМІННО”** отримує здобувач освіти, який твердо знає програмовий матеріал, глибоко його засвоїв, вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає, у відповіді якого тісно пов'язується теорія з практикою. При цьому здобувач освіти не вагається з відповіддю при видозміні завдання, вільно справляється з задачами та питаннями другого та третього рівня оцінки знань, виявляє знайомство з монографічною літературою, вірно обґрунтовує прийняте рішення, різносторонніми навиками та прийомами виконання практичних робіт. Практичні навички виконує без помилок, вміє в професійній діяльності ефективно використовувати набуті знання.

ОЦІНКУ **“ДОБРЕ”** отримує здобувач освіти, який знає програмовий матеріал грамотно і змістовно його викладає, який не допускає значних неточностей у відповіді на запитання, правильно використовує теоретичні положення при вирішенні практичних запитань і задач, володіє необхідними навиками і технікою їх виконання.

ОЦІНКУ **“ЗАДОВІЛЬНО”** отримує здобувач освіти, який знає основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність у викладанні програмового матеріалу і відчуває труднощі при виконанні практичних навичок або виконує їх з істотними помилками, з помилками вирішує ситуаційні задачі третього рівня контролю знань.

ОЦІНКУ **“НЕЗАДОВІЛЬНО”** отримує здобувач освіти, який не знає значної частини програмового матеріалу, допускає значні помилки у його викладанні, невпевнено, з великими труднощами виконує практичні навички.

Бали за поточну успішність прив'язуються до середньої арифметичної оцінки за традиційною чотирибальною системою незалежно від кількості занять. Конвертація проводиться перед підсумковим контролем.

Підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення всіх тем на останньому контрольному занятті. До підсумкового контролю допускають здобувачів освіти, які виконали всі види робіт, що передбачені навчальною програмою, та при вивченні розділу набрали кількість балів, не меншу за мінімальну. Конкретні форми підсумкового контролю визначаються у робочій навчальній програмі

Підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо здобувач освіти набрав не менше 20 балів.

Оцінювання дисципліни:

Оцінка з дисципліни виставляється лише здобувачам освіти, яким зараховані усі розділи з дисципліни. Оцінка з дисципліни виставляється як

середня з оцінок за розділи, на які структурована навчальна дисципліна. Оцінка з дисципліни F ("2") виставляється здобувачам освіти, яким не зараховано хоча б один розділ з дисципліни після завершення її вивчення. Оцінка Fx ("2") виставляється здобувачам освіти, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання підсумкового контролю не більше двох разів за графіком, затвердженим деканатом.

Здобувачі освіти які одержали оцінку F по завершенні вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б з одного розділу або не набрали за поточну навчальну діяльність з розділу мінімальну кількість балів), мають пройти повторне навчання з відповідного розділу. Рішення приймається керівництвом ЗВО відповідно до нормативних документів, затвердженим в установленому порядку.

14. Політика навчальної дисципліни

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватися обов'язків, передбачених статтею 63 Закону України «Про вищу освіту», а також:

- своєчасно та в повному обсязі відвідувати заняття, передбачені навчальним планом та графіком навчального процесу;
- своєчасно та належним чином виконувати всі види завдань, передбаченими навчальними планами та програмами;
- у встановленому державними стандартами обсязі володіти теоретичними знаннями, практичними навичками, сучасними методами досліджень, проходити контрольні заходи, передбачені навчальними планами та програмами;
- своєчасно складати (перескладати) залік, виконувати контрольні роботи, відпрацьовувати заняття в терміни та за графіком, встановленими кафедрою психології;
- своєчасно інформувати викладача щодо неможливості з поважних причин відвідувати заняття;
- постійно прагнути до підвищення загальної культури, морального вдосконалення, проявляти належну повагу до керівних, науково-педагогічних, навчально-допоміжних працівників;
- дбайливо ставитись до майна, яке йому надано в користування, дотримуватись правил внутрішнього трудового розпорядку;
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями.
- у повному обсязі відшкодувати збитки, нанесені невиконанням чи неналежним виконанням умов з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки.

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватися положень етичного кодексу ЗФУУ.

Здобувач освіти має права, передбачені статтею 62 Закону України «Про вищу освіту».

Усі форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів зазначенні в положенні університету про оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни.